

PÁLINKÁS MIHÁLY Új Megváltó

A mátrai üdülőfaló lehangoló képet mutat január elsején és másodikán. A sziporkázó szilveszteri színekre és hangokra rideg, süket délelőtt és komor délután következik. Az utcákon szétszórt konfetti, tűzijátékok pörkölődött maradványai, szétduzzant vetőcsövei, villanydrótokra akadt, ernyedten himbálózó lufik, színes papírszalagok. A szálloda és az apartmanok parkolóiban, a nyaralóházak udvaraiban álló autók körül pakolászó emberek, hevenyészve magukra kapott kabátban, sapkában. Igyekeznek mindent elrendezni, sokan az autót is beindítják már, hogy melegegjen az utastér. Százféle ember: borostás, nyüzött képű férfiak, sápadt nők, álmodozó lánykák és fiúcskák, viháncoló gyerekek. A szilveszteri multság és az azt követő kábult vagy éppen szerelmes éjszaka mindenkin meglátszik.

Január másodikán késő délutánra az utoljára távozó autók féklámpái is fölviannak a kis falut magamögött hagyó kanyarban. Azután már csak a szokásos forgalom marad. Egy autógumis lovas kocsicsatog végig az aszfaltos úton, rajta az erdőben gyűjtött hulladék fa. Az egyik mellékcaból öreg autó kanyarodik ki. Jellegzetes szuszogásával megjelenik Egerből a menetrend szerinti busz is. Egy asszony hazafelé biciklizik, egy járdán ballagó férfi ráköszön.

A faluban kevés az őslakos, házaik külsőleg is mások, mint a nyaralók és a vendéglátással hivatásszerűen foglalkozó apartmanok. Többnyire öregebbek, elhasználtabbak, udvarukban régebbi autók állnak, még felfedezhetők a szocialista korszak Ladái, Skodái, Wartburgjai, és vannak „németből”, Svájból behozott, kiszolgált Opelek, Fordok, BMW-ék is.

Télen a faluban a kémények jól mutatják a társadalmi különbségeket. A legszegényebbek kéményei feketén füstölnek, szemet-torkot maró búzzel, mert itt minden hulladékot eltüzelnek, rongyokat, műanyag flakonokat, a tiltás ellenére autó- és bicikligumikat, gezemicét. Ezeknél kissé magasabb társadalmi szintet jeleznek a sűrű sárga füstű kémények: itt nedves hulladék fa, dobozpapír, fűrészpor adja a meleget. A szép fehéres-barnás háromszögű hasábokra vágott tűzifának áttetsző, jó illatú a füstje, s gázfűtésre utal a kémények fölött vibráló levegő és vízgőz.

Nem gazdag a falu, de békében élnek itt az emberek. Karácsonykor a főtéren betlehemes is van, nád-fedeles jászollal, szalmával, élethűre festett fa tehenekkel, birkákkal, dundi arcú, bepólyált kis Jézussal, mosolygós Máriával, szelíd arcú, lámpást tartó Józseffel, a nyájas három királyokkal, fölül nagy sárga csillaggal, szépen kivilágítva.

Ünnep után gyorsan helyreáll itt a rend, bár az utcákon szétszórt konfettiből, a tűzijátékok maradványaiból talán nyárra is marad emlékeztető, és a villanydrótokon sokáig himbálóznak még a lufik, a színes papírszalagok. A falunak van egy szállodája is, szépen felújított kastélyban, előtte park fákkal, szobros szökőkúttal, kör alakú virágágyással, tíz-tizenkét szoba csupán, de az év nagy részében így sincs telt ház.

A falu körül ott a Mátra, titokzatos erdőivel, hangjaival, kaptatós domboldalaival, amelyek egyikén török kori várrom hívogatja a lihegni vágyókat. Az egri vár tarisznyavára lehetett, s amikor a török elfoglalta Egert, ezt a várat lerombolták, azóta csupán csonka fal, de ha felkapaszkodsz ide, szép kilátás a jutalmad, a dombot közrefogja két vasúti sínpár, igaz, ezeken vonat ritkán jön.

A faluból nem könnyű rátalálni a várromhoz vezető ösvényre. Amikor végre rátérsz, felfedezed, hogy van itt még egy falu: a cigányoké. Még Magyarországon is ritka, hogy a magyarok és a cigányok (persze, magyarok ők, de cigányok is) házai ennyire elkülönüljenek. Ha keresed a várrom turistajelzést, az út lefelé halad, és egyszer csak egy felirathoz érsz, dűledező ház oldalára pingálta valaki fekete nagybetűkkel: GETTÓ. Igaz, a feliratot átfestették, de a festékszórás fekete sávjai mögött olvasható maradt.

Ez már a cigányok, vagy ha úgy tetszik: a romák földje. Az elkülönülést itt a természet is segítette: a dimbes-dombos vidéken a magyarok által lakott utcák a felsőbb részeken kanyarognak, a templom a falu legmagasabb dombját uralja, éjszaka a falu minden pontjáról látszik a templomtorony kivilágított órája. Csak a cigányok utcájából nem, mert az a völgyben bújjik meg, ahol a várromhoz vezet az ösvény. Az utca aszfaltozása kis távon belül elfogy, agyagján vízerecske tocsog, hol szélesebb, hol keskenyebb a járás, amit itt-ott elszáradt gyomnövények, felszínre mosódott gyökerek nehezítenek. A cigányok házai girbegurbán sorakoznak, főleg az utca egyik oldalán, amelyet meredek agyagfal zár le, sok ház szinte annak van nekiragasztva. A házak különbözőek: van magasabb téglaház, nagy ablakkal, díszítésekkel,

jobb időben akár tisztartó háza is lehetett, de a legtöbb falát sárból tapasztották, soknál helyenként csak deszkák jelentik a falat. Tetőből van cserép-, bádogg- és szalma- egyaránt, a kéményekből fekete vagy sűrű sárga füst tódul ki, ha füstölnek egyáltalán. A kerítések is különböző anyagokból kerültek, deszkából, drótból, napraforgószárból, de néhol hiányzik a kerítés. Némelyik udvarban ól is van, amelyben visítva követeli a malac a vacsorát, másutt kecskék és birkák dagasztják a januári sarat, és tyúkok kapirgálnak élelem után.

Bár sötétedik, a telepen nagy az élet, a gyerekek kettesével-hármasával bicajoznak, lármájuk elnyomja a biciklilánc roppanásait, a kerekek nyikorgását, a gyerekek körül egy fekete kutya csahol, egy másik barna kutyát egy kisfiú próbál meglovagolni, az állat vonakodik, de nem kap a fiú felé. Odébb két kamasz srác évődik egy cigarettázó lánnyal, suhancok kisebb csoportja érkezik éppen a várrom felől, tréfálkoznak egymással. Nyikordul az egyik ház ajtaja, egy asszony egy fazék szennyest vizet suhint ki az udvarra, egy másik udvarban egy férfi fújja a cigarettafüstöt a lehülő levegőbe. Éjszakára meghártyásodnak majd a pocsolyák, és nem olvadnak tovább az itt-ott még meglevő hófoltok, de eső és hó nem lesz.

A telep egyik kicsi, az ütött-kopottabbak közé tartozó házában a másnap reggeli disznóvágáshoz készülődnek, a teknőket, üstöket szépen kirakják az udvarra, a roskatag üstházra ráigazítják a kéménycsövet, egy férfi késeket élez, bent az asszonyok apró kockákra vágják a hagymát, és nagyobbakra a zsömlét. A disznó inkább malacka még, nyolcvan kiló, ha lehet, de le kell vágni, mert a pénz fogytán, és a családnak enni kell.

A kéthelyiséges házban sokan vannak, munka közben fogy a bor a hosszú nyakú, címkézetlen palackból, a felnőtteket idegesíti a pulyák viháncolása. Amikor egy hat év körüli kislány belerúg a pattogzott zománcú vándlingba, amelyből szerteröpülnek a zsömlékockák, kap néhány jókora nyakast az anyjától, vaskos szidalmak kíséretében. A kislány siwalkodik, odaszalad a nagyapjához, aki koszfoltos, csámpás zakóban, talán vadászoktól levetett, karima nélküli kalapban, félig befűzött, repedezett bőrbá-

ncban üldögél egy deszkaágyon a másik szobában, odabújik hozzá, könnyes arcát a zakóba fúrja, nagyapa pedig megsimogatja a fejét, vigasztalja. Majd feláll, behúzza a szobaajtót, a megvetemedett deszka nehezen enged, megzördülnek az ajtóüvegek, de csak sikerül, megigazítja az üveget takaró függönyt, amelynek szálai között még ott van egy-két összettel elnyomott légy múmiája. És mesélni kezd.

Akkorra teljesen besötétedik, de nagyapa nem kapcsol villanyt, és az ablakból látszik az a különleges csillag. Karácsonykor jelent meg a falu felett, azóta minden este ott világít, fényesebben a többi csillagnál. A falubeliek sokan észre sem veszik, mások megcsodálják, és mennek tovább, de nagyapa tudja, hogy annak a csillagnak jelentése van.

– Látod ott azt a csillagot? – mutat az ablakon túlra nagyapa.

– De szép! – mondja a kislány.

– Az a mi betlehemi csillagunk – mondja nagyapa.

– Ugye beszélt a plébános úr a templomban a betlehemi csillagról?

– Ami jelezte a Megváltó születését?

– De nekünk az nem hozott megváltást, csak a magyaroknak. Nekünk ez a mostani csillag jelzi az új Megváltót. A mi Megváltónkat.

– És milyen a mi Megváltónk? Mesélj róla!

– Nem jászolba született, állatok közé, hanem egy nagy király kék-sárga-zöldben csillogó palotájába, arany bölcsőbe. Nem rongyokba csavarják, hanem drága, finom kelmébe. A csörgője gyémántokból van.

– És mi lesz a mi megváltásunk?

– Azt nem tudom, de várj, amíg felnő! Talán minden szegénynek ad majd ételt és aranyat. Talán megdorgálja azt, aki kigúnyol bennünket. Az biztos, hogy az életünket megváltoztatja majd.

Nézik a csillagot a sötét szobából, az ágyon ülve, a függönyös ajtó mögül behallatszik a beszélgetés, a pakolászás zaja, és a kislány elszenderül nagyapa ölében. Látja, hogy az új Megváltó cukrot, csokoládét ad neki és süteményt és szép piros pörgős szoknyát és fehér, csatos, kopogós cipőt. Jövő karácsonyra fenyőfájuk is lesz! És megkapja azt a rózsaszín kis bicajt, amelyet annyit nézegetett karácsony előtt a faluban, a vasbolt kirakatában.